

Przegląd Prawno-Ekonomiczny

REVIEW OF LAW, BUSINESS & ECONOMICS

kwiecień-maj-czerwiec

Nr 43
(2/2018)

WYDZIAŁ ZAMIEJSKOWY
PRAWA I NAUK
O SPOŁECZEŃSTWIE | **KUL**

WYDAWCA

Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II | Wydział Zamiejscowy Prawa i Nauk o Społeczeństwie
w Stalowej Woli

ADRES REDAKCJI

Redakcja „Przeglądu Prawno-Ekonomicznego” | 37-450 Stalowa Wola, ul. Ofiar Katynia 6a |
e-mail: ppe@kul.pl

ZESPÓŁ REDAKCYJNY

dr Artur Lis – redaktor naczelny (editor-in-chief) | dr David W. Lutz (Holy Cross College w Notre Dame, USA) | dr Dariusz Żak – zastępcy redaktora naczelnego (associate editors) | dr hab. Grzegorz Wolak – sekretarz redakcji (administrative editor) | dr hab. Piotr T. Nowakowski – redaktor ds. międzynarodowych (international editor) | dr Filip Ciepły, dr Isaac Desta (Holy Cross College w Notre Dame, USA), dr Dorota Tokarska, dr Dominik Tyrawa, dr Timothy Wright (Holy Cross College w Notre Dame, USA) – redaktorzy tematyczni (subject editors) | dr Piotr Pomorski – redaktor statystyczny (statistical editor) | mgr Agnieszka Lis – redaktor językowy polskojęzyczny (Polish-language editor) | mgr Tomasz Deptuła (USA) – redaktor językowy anglojęzyczny (English-language editor) | prof. dr hab. Nikolaï Gołowaty (UKRAINA) – redaktor językowy rosyjskojęzyczny | dr Judyta Przyłuska-Schmitt – redaktor konsultant (consulting editor) | mgr Rafał Podlesny – redaktor techniczny (layout editor)

RADA NAUKOWA

ks. prof. dr hab. Antoni DĘBIŃSKI (Rektor KUL Lublin) | prof. dr hab. Thomas BURZYCKI (Holy Cross College w Notre Dame, USA) | prof. dr hab. Wiktor CZĘPURKO (Ukraina) | dr hab. Leszek CWIĘKA (KUL Stalowa Wola) | prof. dr hab. Czesław DEPTUŁA (KUL Lublin) | dr hab. Marzena DYJAKOWSKA (KUL Lublin) | abp. prof. dr hab. Andrzej DZIĘGA (Szczecin) | dr hab. Krzysztof GRZEGORCZYK (Wyższa Szkoła Humanistyczno-Przyrodnicza w Sandomierzu) | nadkom. dr Dominik HRYSZKIEWICZ (Wyższa Szkoła Policji w Szczytnie) | prof. dr hab. Aleks JULDASZEW (Interregional Academy of Personnel Management, Ukraina) | prof. dr hab. Marian KOZACZKA (KUL Stalowa Wola) | prof. dr hab. Andrzej KUCZUMOW (KUL Stalowa Wola) | prof. dr hab. Pantelis KYRMIZOGLOU (Alexander TEI of Thessaloniki, Greece) | dr hab. Antoni MAGDOŃ (KUL Stalowa Wola) | ks. prof. dr hab. Henryk MISZTAŁ (KUL Lublin) | prof. dr hab. Wojciech NASIEROWSKI (University of New Brunswick) | prof. dr hab. Jurij PACZKOWSKI (Ukraina) | prof. dr hab. Pylyp PYLYPENKO (Ukraina) | prof. dr hab. Anton STASCH (European Akademy of Technology & Management, Oedheim Niemcy) | prof. dr hab. Tomasz WIELICKI (California State University, Fresno) | ks. dr hab. Krzysztof WARCHAŁOWSKI (Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego)

RECENZENCI ZEWNĘTRZNI

dr hab. Leszek BIELECKI (Wyższa Szkoła Ekonomii, Prawa i Nauk Medycznych w Kielcach) | dr Walentyn GOŁOWCZENKO (Interregional Academy of Personnel Management, Ukraina) | dr hab. Mirosław KARPIUK (Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie) | dr Barbara Lubas (Nadbużańska Szkoła Wyższa w Siemiatyczach) | prof. dr hab. Oleksander MEREŻKO (Ukraina) | dr Kiril MURAWIEW (Interregional Academy of Personnel Management, Ukraina) | dr Łukasz Jerzy PIKULA (Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach) | ks. dr hab. Tomasz RAKOCZY (Uniwersytet Zielonogórski) | dr hab. Krystyna ROSŁANOWSKA-PLICHCIŃSKA (Wyższa Szkoła Zarządzania i Ekologii w Warszawie) | dr hab. Piotr RYGUŁA (Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego) | dr hab. Romuald SZEREMIETIEW (Akademia Obrony Narodowej) | prof. dr hab. Jerzy Tomasz SZKUTNIK (Politechnika Częstochowska) | prof. dr hab. Dariusz SZPOPER (Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie) | dr hab. Andrzej SZYMAŃSKI (Uniwersytet Opolski) | dr Agnieszka OGRODNIK-KALITA (Uniwersytet Pedagogiczny im. KEN w Krakowie)

DRUK I OPRAWA

VOLUMINA.PL DANIEL KRZANOWSKI | ul. Ks. Witolda 7-9, 71-063 Szczecin | tel. 91 812 09 08 | e-mail: druk@volumina.pl

ISSN 1898-2166 | Nakład 300 egz.

Spis treści

Artykuły

ANGELIKA CIŻYŃSKA *Zasadność istnienia Trybunału Stanu w systemie organów państwa Rzeczypospolitej Polskiej* | 9

JAKUB KOZŁOWSKI *Zasada pierwszeństwa prawa Unii Europejskiej jako strukturalna podstawa systemu prawa unijnego* | 29

ANNA GRZYWACZ *Problematyka wymogu oryginalności w prawie autorskim w świetle orzecznictwa w Europie - Polsce i Hiszpanii* | 41

GRZEGORZ TYLEC *Monitoring wizyjny jako ingerencja w sferę dóbr osobistych* | 56

PAWEŁ JUŚCIŃSKI, PRZEMYSŁAW PIOTR JUŚCIŃSKI *Ochrona wizerunku contra wolność prasy: publikowanie fotografii oskarżonego w świetle polskich regulacji i orzecznictwa ETPC* | 79

MAREK BIELECKI *Zakres wolności religijnej w domach pomocy społecznej. Uwagi na kanwie wyroków WSA w Lublinie z 11 grudnia 2012 r. (II SA/Lu 897/12) i WSA w Gliwicach z 12 kwietnia 2016 r. (IV SA/G1 757/15)* | 103

JAN KLUZA *Wniosek o ściganie przestępstwa w procesie karnym* | 121

KAROLINA PAŁKA *Penalizacja kłamstwa o Auschwitz na przykładzie systemów prawnych wybranych krajów* | 132

ADRIAN ROMKOWSKI *„Sprawstwo kierownicze” i „sprawstwo polecające” w perspektywie podstaw odpowiedzialności za wykroczenia* | 145

GRZEGORZ WOLAK *O pojęciu pracownika z art. 218 § 1a k.k.* | 159

ANDRZEJ PIECZYWOK *Podstawowe kategorie etyczno-prawne i organizacyjne w pracy zawodowej funkcjonariuszy służb bezpieczeństwa publicznego* | 183

MAGDALENA JASKULSKA *Odpowiedzialność materialna pracownika za szkodę wyrządzoną pracodawcy* | 201

JUDYTA PRZYŁUSKA-SCHMITT *Bitcoin – ujęcie w polskim prawie podatkowym* | 243

ARTUR LIS, SYLWESTER BORYS *Wpływ niemieckich rozwiązań ustrojowych na władzę ustawodawczą w Polsce (zarys zagadnienia)* | 253

KAROLINA PAŁKA, MAREK STOLORZ *Bankomaty i wpłatomaty obsługujące kryptowaluty – problemy prawne* | 285

PAWEŁ KOŁEK *Usługi medyczne - zwolnienie z podatku od towarów i usług* | 300

MARCIN MOLENDĄ, MARTA KRUHŁAYA *Personel jako najważniejszy element marketingu mix w przedsiębiorstwie turystycznym* | 321

ROBERT PARUZEL *Problem innowacji – ujęcie teoretyczne* | 334

ZBIGNIEW KLIMIUK *Metody i formy popierania polskiego eksportu w okresie międzywojennym. Pośrednie formy popierania eksportu (część III)* | 347

TOMASZ GUZIK *Ocena instytucji klauzuli arbitrażowej z perspektywy ekonomicznej analizy prawa* | 369

MAŁGORZATA SZRENIAWSKA *Urzędowe kontrole żywności* | 381

Glosa

SŁAWOMIR ZWOLAK *Glosa do wyroku NSA z dnia 29 sierpnia 2017 r., I OSK 3017/15* | 391

Sprawozdanie

ARTUR LIS *Jubileuszowa pielgrzymka do Rzymu na 100-lecie KUL* | 402

Contents

Articles

ANGELIKA CIŻYŃSKA *The legitimacy of the existence of the State Tribunal in the system of organs of the state of the Republic of Poland* | 9

JAKUB KOZŁOWSKI *Principle of the primacy of European Union law as a structural basis of the EU law system* | 29

ANNA GRZYWACZ *The requirement of originality in copyright law in light of the European - Polish and Spanish Judgments* | 41

GRZEGORZ TYLEC *Video monitoring as infringement of moral rights* | 56

PAWEŁ JUŚCIŃSKI, PRZEMYSŁAW PIOTR JUŚCIŃSKI *Protecion of the person's image contra freedom of the press: publishing photographs of the accused in light of Polish regulations and the ECHR case law* | 79

MAREK BIELECKI *The scope of religious freedom in residential homes. Comments on the basis of the sentences of Provincial Administrative Court in Lublin from the 11th of December 2012 (II SA/Lu 897/12) and Provincial Administrative Court in Gliwice from the 12th of April 2016 (IV SA/G1 757/15)* | 103

JAN KLUZA *Application for prosecuting offense in a criminal trial* | 121

KAROLINA PALKA *Penalization of the Auschwitz denial by the example of the legal system in selected countries* | 132

ADRIAN ROMKOWSKI *„Administering the perpetration” and „ordering the perpetration” in the perspective of basis of liability for contraventions* | 145

GRZEGORZ WOLAK *About the notion of employee under art.218 §1a Penal Code* | 159

ANDRZEJ PIECZYWOK *Basic ethical and legal categories in the professional work of officers of public security services* | 183

- MAGDALENA JASKULSKA *Material liability of the employee for the damage caused to the employer* | 201
- JUDYTA PRZYŁUSKA-SCHMITT *Bitcoin - an approach to Polish tax law* | 243
- ARTUR LIS, SYLWESTER BORYS *Influence of German political solutions on the legislative branch in Poland (outline of the issue)* | 253
- KAROLINA PALKA, MAREK STOLORZ *Legal problems of cryptocurrences ATMS* | 285
- PAWEŁ KOŁEK *Medical services - exemption from a tax on goods and services* | 300
- MARCIN MOLENDNA, MARTA KRUHLAYA *Personnel as an essential element of marketing mix in the tourism industry* | 321
- ROBERT PARUZEL *The problem of innovation - a theoretical approach* | 334
- ZBIGNIEW KLIMIUK *Indirect methods and forms of promoting Polish exports in the interwar period (part III)* | 347
- TOMASZ GUZIK *The Evaluation of Arbitration Clause from the perspective of Economic Analysis of Law* | 369
- MAŁGORZATA SZRENIAWSKA *Official food inspections* | 381

Gloss

- SŁAWOMIR ZWOLAK *Gloss to the judgment of the Supreme Administrative Court of 6 July 2017 file ref. II OSK 2766/15* | 391

Report

- ARTUR LIS *The Jubilee Pilgrimage to Rome on the 100th Foundation's Anniversary of John Paul II Catholic University of Lublin* | 402

Jan Kluza

Wniosek o ściganie przestępstwa w procesie karnym

Application for prosecuting offense in a criminal trial

I. Wstęp

Wnioskowy tryb ścigania przestępstw stanowi wyraz szczególnego rozwiązania godzącego z jednej strony interes państwa i społeczeństwa w ściganiu czynów cechujących się społeczną szkodliwością w stopniu wyższym niż znikomym, a z drugiej strony pewne równie ważne społecznie wartości, wobec czego w niektórych sytuacjach wkroczenie państwa jako *imperium* w gestię jednostki uzależnione jest od jej na to zgody. Instytucja ścigania przestępstw na wniosek wykształciła się w XIX wieku w ustawodawstwach państw zachodnich i dotyczyła takich czynów jak między innymi obraza, kradzież na szkodę członków rodziny, uszkodzenia ciała, uprowadzenie¹. Argumentacją przemawiającą za takim ukształtowaniem inicjowania postępowania w tych sprawach był publiczny charakter postępowania karnego pociągający za sobą ujawnienie okoliczności popełnionego czynu, co mogło powodować dodatkowe ujemne skutki płynące z przestępstwa². *De lege lata* wnioskowość ścigania nie budzi zasadniczych zastrzeżeń co do swej ogólnej zasady i obecna jest zarówno w polskim prawie karnym jak i ustawodawstwie krajów europejskich. Na gruncie jednak polskiej regulacji procesowej powstawać mogą pewne wątpliwości co do ukształtowania pozycji występującego z wnioskiem uprawnionego podmiotu. W szczególności dotyczy to jego podstawowych w tej mierze uprawnień, czyli jego złożenia oraz wycofania.

---

¹ W. Sych, *Wpływ pokrzywdzonego na tok postępowania przygotowawczego w polskim procesie karnym*, Zakamycze 2006, s. 89.

² Tamże, s. 89-90.

II. Złożenie wniosku o ściganie przestępstwa

Zainicjowanie postępowania w sprawach o przestępstwa ścigane na wniosek należy zasadniczo do kompetencji pokrzywdzonego. W przypadku przestępstw w części wojskowej kodeksu karnego uprawnionym organem jest dowódca jednostki wojskowej (np. art. 338 § 4 k.k., art. 341 § 3 k.k.)³. Wyjątkowo na gruncie przestępstwa nie alimentacji uprawnionym do złożenia wniosku o ściganie jest organ pomocy społecznej lub organ podejmujący działania wobec dłużnika alimentacyjnego (art. 209 § 2 k.k.). Na gruncie art. 52 § 1 k.p.k. w przypadku śmierci pokrzywdzonego jego uprawnienia może wykorzystywać osoba najbliższa lub pozostająca na jego utrzymaniu, a gdy pokrzywdzony jest małoletni albo ubezwłasnowolniony całkowicie lub częściowo jego przedstawiciel ustawowy lub osoba, pod pieczę której stałą pieczę pozostaje (art. 51 § 2 k.p.k.), a także faktyczny opiekun, kiedy pokrzywdzony jest osobą nieporadną (art. 51 § 3 k.p.k.). Działanie wskazanych powyżej osób wykonujących uprawnienie pokrzywdzonego dopuszczalne jest jednak tylko gdy nie rodzi to konfliktu interesów⁴. Wątpliwości natomiast budzi w przypadku przestępstw wnioskowych regulacja zawarta w art. 52 § 1 k.p.k. *in fine* przewidująca wykonywanie uprawnień pokrzywdzonego przez prokuratora działającego z urzędu w razie braku lub nieujawnienia osób najbliższych pokrzywdzonego. Prowadziłoby to wówczas *de facto* do przekształcenia typu w czyn ścigany bezwzględnie z urzędu, co byłoby sprzeczne z założeniami kodeksu karnego płynącymi z wnioskowości wybranych typów czynów zabronionych. Uznać zatem należy, że w takiej sytuacji postępowanie nie może być prowadzone.

Przestępstwa wnioskowe określone w kodeksie karnym można podzielić na dwie grupy, w zależności od okoliczności, które uzasadniają ich wnioskowość. Pierwszą grupę stanowią przestępstwa bezwzględnie wnioskowe, w przypadku których w każdym wypadku wymagane jest złożenie wniosku o ich ściganie (np. art. 160 § 5 k.k., 192 § 2 k.k., art. 266 § 3 k.k.). Drugą grupę stanowią przestępstwa względnie wnioskowe, w przypadku których tylko w okolicznościach wskazanych w przepisie prawa materialnego wymagane jest złożenie wniosku, w pozostałych zaś przypadkach ściganie następuję z urzędu. Wszystkie obecnie przypadki takiego trybu ścigania dotyczą sytuacji, w której sprawcą czynu na

³ Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. *Kodeks karny* (j. t. Dz. U. z 2017 r., poz. 2204 ze zm.)

⁴ Zob. Uchwała Sądu Najwyższego z dnia 30 września 2010 r., (I KZP 10/10, LEX nr 602769); T. Grzegorzczak *Kodeks postępowania karnego. Tom I. Artykuły 1-467*, Warszawa 2014, komentarz do art. 12, teza nr 12.

szkodę pokrzywdzonego jest dla niego osoba najbliższa (np. art. 157 § 5 k.k., art. 279 § 2 k.k.).

Wniosek o ściganie przestępstwa można złożyć razem z zawiadomieniem o popełnieniu przestępstwa (art. 304a k.p.k.). Wraz ze złożeniem wniosku postępowanie toczy się wówczas z urzędu (art. 12 § 1 k.p.k.). Wniosek złożony o ściganie niektórych tylko sprawców powoduje także obowiązek objęcia oskarżeniem także osób, których czyny pozostają w ścisłym związku z czynem osoby wskazanej we wniosku, co nie dotyczy jednak osoby najbliższej dla składającego wniosku (art. 12 § 2 k.p.k.). Na tym gruncie wniosek pokrzywdzonego stanowi przesłankę procesu warunkującą jego dopuszczalność⁵. Jest to przesłanka pozytywna, która musi wystąpić by postępowanie mogło się toczyć, a konsekwencją jej braku powinno być umorzenie postępowania (art. 17 § 1 pkt. 10 k.p.k.)⁶. Złożenie wniosku o ściganie oceniane w kategoriach czynności procesowej stanowić będzie zatem oświadczenie procesowe pokrzywdzonego o charakterze postulującym⁷. Oświadczenie to musi być złożone w sposób wyraźny i jednoznacznie wyrażać wolę uprawnionego podmiotu⁸.

W przypadku wydania wyroku mimo braku stosownego wniosku, okoliczność ta stanowi bezwzględną przyczynę odwoławczą (art. 439 § 1 pkt. 9 k.p.k.), dającą podstawę do wzruszenia wyroku w drodze apelacji lub kasacji (art. 523 § 1 k.p.k.). Z określonego więc w art. 12 § 1 zdanie 2 k.p.k. obowiązku pouczenia osoby uprawnionej przez organ prowadzący postępowanie o takim uprawnieniu, wynika, że obowiązek ten aktualizuje się w momencie, gdy organ przedsięwzmie informacje o konieczności złożenia stosownego wniosku. W przypadku bowiem gdy zawiadomienie o popełnieniu przestępstwa pochodzi od innej osoby niż pokrzywdzony lub gdy organ wszczyna postępowanie z urzędu na podstawie własnych informacji (art. 303 k.p.k.), wszczęciu postępowania nie towarzyszy równocześnie złożenie wniosku. Nie oznacza to jednak, że samo wszczęcie postępowania w takiej sytuacji byłoby niedopuszczalne.

Zgodnie z art. 303 k.p.k. przesłanką wszczęcia postępowania przygotowawczego jest bowiem uzasadnione podejrzenie popełnienia przestępstwa. Dopiero jeżeli w toku jego prowadzenia organ dojdzie do wniosku, że określony czyn należy zakwalifikować jako ściganą na wniosek pokrzywdzonego, organ

⁵ P. Hofmański, S. Waltoś, *Proces karny. Zarys systemu*, Warszawa 2016, s. 470.

⁶ Tamże, s. 471.

⁷ Tamże, s. 46.

⁸ J. Skorupka [w:] J. Skoropuka (red.) *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, Warszawa 2015, s. 56; zob. też Wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 4 lutego 2010 r., (II AKa 406/09, LEX nr 574485); Postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 16 marca 2011 r., (IV KK 426/10, LEX nr 794035).

zobowiązany jest o tym pouczyć ujawnionego pokrzywdzonego oraz uzyskać wnioski⁹. Dotyczyć to będzie także sytuacji, w której okoliczności uzasadniające wnioskowość ścigania ujawnią się w toku postępowania – na przykład, gdy „w wypadku ustalenia w toku postępowania sądowego dotyczącego przestępstw względnie wnioskowych, że sprawca przestępstwa stał się dla pokrzywdzonego osobą najbliższą, konieczne jest zwrócenie się do pokrzywdzonego o złożenie oświadczenia, czy składa wnioski o ściganie, a w razie braku wniosku postępowanie należy umorzyć”¹⁰. Na tym gruncie Sąd Najwyższy trafnie także stwierdził, że „chwila istotną dla ustalenia, czy sprawca przestępstwa jest dla pokrzywdzonego osobą najbliższą, jest nie tylko czas popełnienia przestępstwa lub stwierdzenia, kto jest jego sprawcą, ale także chwila ewentualnego powstania stosunku rodzinnego związanego z pojęciem osoby najbliższej, także po popełnieniu przestępstwa, również już w toku dalszego postępowania, byleby przed jego prawomocnym zakończeniem”¹¹.

W tym miejscu należy poruszyć kwestię, w postaci cezury czasowej, do momentu której organ jest obowiązany uzyskać wnioski pokrzywdzonego, a po którego bezskutecznym przekroczeniu obowiązany jest umorzyć postępowanie. W szczególności należy zadać pytanie czy skuteczne będzie złożenie wniosku przez pokrzywdzonego w toku postępowania apelacyjnego, jeżeli w złożonej przez oskarżonego apelacji od wyroku skazującego podnosił on brak wcześniej złożonego wniosku. Uzasadnionym końcowym terminem na złożenie stosownego wniosku powinno być zamknięcie postępowania przygotowawczego. Zgodnie bowiem z art. 322 § 1 k.p.k. postępowania umarza się, gdy postępowanie nie dostarczyło podstaw do wniesienia aktu oskarżenia, a nie zachodzą warunki określone w art. 324 k.p.k. Wniesiony bowiem akt oskarżenia musi zawierać dokładne określenie czynu oraz kwalifikacje prawną czynu (art. 332 § 1 pkt. 2 i 4 k.p.k.), wobec czego na tym etapie wiadomo już jest, że w sprawie konieczne jest złożenie wniosku przez pokrzywdzonego. Z drugiej jednak strony, możliwe jest, że w toku rozprawy głównej nie wychodząc poza granice oskarżenia można czyn zakwalifikować według innego przepisu prawnego, o czym sąd uprzedza obecne na rozprawie strony (art. 399 § 1 k.p.k.), np. błędnie przyjęto, że średni uszczerbek na zdrowiu na szkodę osoby najbliższej został popełniony przez sprawcę umyślnie, co stanowi czyn ścigany z urzędu, podczas gdy czyn popełniony został nieumyślnie, do którego ścigania ustawa wymaga w takiej sytuacji

⁹ Z wyjątkiem co do przestępstw wojskowych (art. 660 § 1 k.p.k.); zob. J. Skorupka (red.) *Proces karny*, Warszawa 2017, s. 247-248.

¹⁰ Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 27 sierpnia 2008 r., (II KK 56/08, LEX nr 465381).

¹¹ Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 3 marca 2015 r., (IV KO 1/15, LEX nr 1656522).

wniosku pokrzywdzonego (art. 157 § 5 w związku z § 3 i 1 k.k.). Wówczas organ procesowy ma obowiązek umożliwienia pokrzywdzonemu wyrażenia woli ścigania sprawcy poprzez złożenie wniosku¹², co może wymagać przerwania rozprawy, gdy pokrzywdzony nie bierze w niej udziału. Na kanwie takiego właśnie stanu faktycznego, Sąd Najwyższy orzekł, że „Wniosek o ściganie może być złożony na każdym etapie postępowania, w tym także w postępowaniu odwoławczym, a nawet po jego prawomocnym umorzeniu - o ile nie nastąpiło przedawnienie karalności przestępstwa ściganego na wniosek”¹³. W przedmiotowej sprawie dopiero sąd odwoławczy zauważył, że w sprawie o przestępstwo z art. 284 § 1 k.k. popełnione na szkodę osoby najbliższej brak jest wniosku pokrzywdzonego (art. 284 § 5 k.k.), wobec czego na rozprawie apelacyjnej zwrócił się z pytaniem do pokrzywdzonej o złożenie stosownego wniosku, co też uczyniła w tym samym dniu. SN w powyższym orzeczeniu stwierdził ponadto, że „zeli wniosek z art. 12 § 1 k.p.k. nie został złożony do rozpoczęcia przewodu sądowego lub okoliczności wskazujące na możliwość prowadzenia postępowania o przestępstwo „wnioskowe” ujawnione zostały nie w momencie składania zawiadomienia o przestępstwie, ale w trakcie postępowania, sąd nie tylko uprawniony, ale zobligowany jest ustalić w tym zakresie wolę uprawnionego. Oczywistym jest, że uprawnienie do kontroli istnienia skargi na każdym etapie postępowania sądowego przysługuje Sądowi i z obowiązku tego nie może zostać zwolniony. Argument taki pośrednio wynika z art. 17 § 1 pkt 10 k.p.k., albowiem brak wniosku o ściganie pochodzącego od osoby uprawnionej skutkowałaby koniecznością umorzenia postępowania i to bez względu na kierunek zaskarżenia i jego argumentację. Nadto, w art. 12 § 1 k.p.k. nie zastrzeżono wyłącznie dla oskarżyciela możliwości uzyskania wniosku o ściganie od uprawnionej osoby, jak to uczyniono w art. 13 k.p.k. co pozwala przypuszczać, że krąg podmiotów zobowiązanych do uzyskania wniosku o ściganie jest szerszy i obejmuje wszystkie organy prowadzące postępowanie, a także Sąd”. Z zagadnieniem tym wiąże się także kwestia formy, w jakiej stosowny wniosek powinien zostać złożony. Artykuł 12 k.p.k. nie czyni tutaj żadnych wymagań, zatem *lege non distinguente* forma tego oświadczenia może zostać wyrażona w sposób dowolny – zarówno poprzez złożenie wniosku na piśmie, jak i poprzez ustne oświadczenie do protokołu przy ustnym składaniu zawiadomieniu o przestępstwie lub w toku rozprawy (art. 143 § 1 pkt. 1 k.p.k.).

¹² Wyrok Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 13 marca 2003 r., (II AKa 41/03, LEX nr 78347).

¹³ Postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 20 kwietnia 2016 r. (III KK 452/15, LEX nr 2043746); zob. też Uchwała Sądu Najwyższego z dnia 21 lutego 1974 r., (VI KZP 51/73, LEX nr 16818); Uchwała Sądu Najwyższego z dnia 4 marca 1968 r., (VI KZP 30/67, LEX nr 110271).

Sąd Najwyższy stwierdził także, że „z uwagi na brak regulacji szczególnej związanej ze sposobem (formą) przekazania wniosku o ściganie, dopuszczalne jest uczynienie tego przez prawidłowo umocowanego pełnomocnika oskarżyciela posiłkowego, jeśli z innych okoliczności nie wynika wprost w sposób obiektywny wola przeciwna jego mandanta”¹⁴. Z przywołanych tez orzecznictwa wynika zatem, że kwestia formy i czasu złożenia wniosku o ściganie traktowana jest bardzo liberalnie, co do czego można mieć pewne wątpliwości.

Artykuł 12 § 2 k.p.k. formułuje zasadę niepodzielności wniosku, zgodnie z którą złożony wniosek wywołuje skutki nie tylko wobec osoby, w stosunku do której został złożony, lecz także w odniesieniu do osób, których czyny pozostają w ścisłym związku z czynem osoby wskazanej we wniosku¹⁵. Artykuł 5 § 4 kodeksu postępowania karnego z 1969 r.¹⁶ wymieniał wprost kategorie osób, których czyn traktowano jako pozostający w związku z czynem osoby wskazanej we wniosku wymieniając wśród nich współsprawców, podżegaczy i pomocników, przy czym w dalszej części przepis ten wymieniał także „inne osoby, których przestępstwo pozostaje w ścisłym związku z przestępstwem sprawcy wskazanego we wniosku”, co stanowiło *superfluum* ustawowe. *De lege lata*, pod tym pojęciem należy rozumieć te same kategorie osób. Reguła ta nie znajduje jednak zastosowania do osób najbliższych w stosunku do pokrzywdzonego (art. 12 § 2 *in fine* k.p.k.). W takim przypadku ściganie nie może obejmować tych osób, chyba że zostanie złożony w tym zakresie wniosek. W doktrynie podnosi się jednak, że w przypadku złożenia tzw. wniosku anonimowego, tzn. w sytuacji, w której pokrzywdzonemu nie jest znana tożsamość sprawcy, wniosek będzie skuteczny w stosunku do wszystkich sprawców, którzy zostaną ujawnieni, a więc także w stosunku do osób najbliższych dla pokrzywdzonego¹⁷. Z ustawowego jednak określenia „w razie złożenia wniosku o ściganie niektórych tylko sprawców przestępstwa” nie wynika, że *a contrario* w razie złożenia wniosku bez wskazania jakiegolwiek sprawcy, wyjątek ze zdania 2 art. 12 § 2 k.p.k. przestaje obowiązywać. Skoro bowiem ustawodawca wyraźnie wymaga by w sytuacji, gdy pokrzywdzony zna tożsamość kilku spośród sprawców, a okazuje się, że współsprawcą jest także osoba dla niego najbliższa, dla ścigania tej osoby złożony był dodatkowy wniosek, to irracjonalne jest założenie, że gdy pokrzywdzony nie zna tożsamości sprawców, to żąda także ścigania osób najbliższych. Przyjmując taki

¹⁴ Postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 27 marca 2013 r., (V KK 476/12, LEX nr 1318223).

¹⁵ P. Hofmański (red.) *Kodeks postępowania karnego. Tom I. Komentarz do artykułów 1-296*, Warszawa 2011, s. 143.

¹⁶ Ustawa z dnia 19 kwietnia 1969 r. *Kodeks postępowania karnego*, (Dz. U. Nr 13 poz. 96).

¹⁷ P. Hofmański (red.) *Kodeks postępowania karnego. Tom I*, s. 144.

pogląd, pokrzywdzony nie mógłby wtedy skutecznie zablokować postępowania wobec osoby najbliższej, co stanowiłoby dodatkowe negatywne reperkusje postępowania, którym przecież wnioskowy tryb ścigania ma zapobiegać. Sąd Najwyższy wskazał, że w takich wypadkach „wola pokrzywdzonego, jako uprawnionego do złożenia wniosku o ściganie, ograniczona jest do podjęcia decyzji co do żądania ścigania sprawców czynu, który go dotknął, a nie do decydowania o tym, które z osób współuczestniczących w tym czynie mogą, a które nie mogą być ścigane; ściganie wszystkich współuczestniczących w popełnieniu czynu przestępnego, po złożeniu wniosku, następuje już bowiem z urzędu, czyli niezależnie od woli pokrzywdzonego, a pokrzywdzony może jedynie wyłączyć spod ścigania osoby dlań najbliższe, gdyby na skutek złożenia wniosku bez wskazywania jakiegokolwiek sprawcy lub co do niektórych tylko imiennie określonych osób okazało się, że wśród ustalonych przez organ sprawców znajduje się osoba dla niego najbliższa”¹⁸. Kodeks postępowania karnego generalnie nie przewiduje jednak jakiegokolwiek formy władczej czynności stron¹⁹ postępowania, która uprawniałaby pokrzywdzonego do imperatywnego wpływania na kształt procesu. Bezwzględna niepodzielność wniosku o ściganie niewskazująca osoby sprawcy stałaby także w sprzeczności z przytoczoną wcześniej zasadą płynącą z wyroku SN, według której miarodajną chwilą dla oceny stopnia pokrewieństwa kwalifikującego daną osobę jako osobę najbliższą będzie chwila powstania tego stosunku, chociażby powstała już po wcześniejszym złożeniu wniosku o ściganie wszystkich sprawców.

III. Cofnięcie wniosku o ściganie

Pokrzywdzony może cofnąć złożony uprzednio wniosek o ściganie sprawcy czynu zabronionego. Dla swej skuteczności jednak wniosek musi zostać zaakceptowany poprzez wyrażenie zgody organu prowadzącego na danym etapie postępowanie – prokuratora w przypadku postępowania przygotowawczego lub sądu na etapie postępowania sądowego, przy czym maksymalnie do czasu rozpoczęcia przewodu sądowego na pierwszej rozprawie głównej (art. 12 § 3

¹⁸ Postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 25 kwietnia 2013 r., (III KK 121/12, LEX nr 1353649).

¹⁹ Zob. jednak: J. Kluza *Imperatywny wniosek prokuratora o przekazanie sprawy w celu uzupełnienia materiału dowodowego*, [w:] Internetowy Przegląd Prawniczy TBSP UJ 2017/5, s. 51-63, co do art. 5 ustawy z dnia 10 czerwca 2016 r. o zmianie ustawy Kodeks postępowania karnego, ustawy o zawodach lekarza i lekarza dentystry oraz ustawy o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta, (Dz. U. 2016 poz. 1070).

k.p.k.). W przypadku skutecznego cofnięcia wniosku ponowne jego złożenie jest niedopuszczalne, a postępowanie w sprawie podlega umorzeniu (art. 17 § 1 pkt. 10 k.p.k.). Słusznie zauważa SN, że pod pojęciem „pierwszej rozprawy głównej” należy rozumieć pierwszą w ogóle wyznaczoną w sprawie rozprawę przed sądem I instancji, natomiast cofnięcie wniosku nie jest dopuszczalne na pierwszej rozprawie przed sądem I instancji, ale po uchyleniu wyroku sądu I instancji przez sąd *ad quem*²⁰. Cofnięcie wniosku przez pokrzywdzonego należy zatem również traktować w kategoriach wniosku, ponieważ wnosi on *de facto* o umorzenie postępowania. Decyzja organu procesowego w tej sprawie zapada w postaci postanowienia²¹ (art. 93 § 1 k.p.k.), na które nie służy zażalenie. Trafne jest także stwierdzenie Sądu Najwyższego, że „W świetle art. 12 § 3 k.p.k. niewyrażenie zgody przez prokuratora - w postępowaniu przygotowawczym - na cofnięcie wniosku o ściganie, nie rodzi obowiązku ponownego rozstrzygnięcia tej kwestii przez sąd po wplynięciu aktu oskarżenia”²², co nie oznacza jednak, że niewyrażenie zgody na cofnięcie wniosku przez prokuratora pozbawia pokrzywdzonego możliwości złożenia ponownie wniosku przed sądem na pierwszej rozprawie głównej. Wskazany w przepisie termin do cofnięcia wniosku ma charakter prekluzyjny i jego przekroczenie powoduje wygaśnięcie uprawnienia²³. Rozstrzygając w sprawie wniosku organ procesowy powinien kierować się przede wszystkim interesem publicznym, bacząc jednak także na interes pokrzywdzonego²⁴. Jak jednak zwracają uwagę J. Grajewski i S. Steinborn, w sprawach wnioskowych priorytet powinny mieć interesy osobiste pokrzywdzonego, co powinno się przejawiać we wzięciu pod uwagę okoliczności odnoszonych się do relacji między pokrzywdzonym a sprawcą czynu, starań o naprawienie szkody, pobudek i motywacji działania²⁵. Nie można się przy tym zgodzić z krytyką, jakoby możliwość cofnięcia wniosku została zakrojona zbyt szeroko²⁶. Biorąc pod uwagę analogiczną regulację w kodeksie postępowania w sprawach o wykroczenia, w którym nie wymaga się uzyskania zgody organu na cofnięcie (art. 6 § 3 k.p.w.), regulację z k.p.k. należy ocenić jako rygorystyczną. Skoro, jak była

²⁰ Postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 7 marca 2013 r., (V KK 481/12, LEX nr 1302184); Postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 11 sierpnia 2000 r., (I KZP 19/00, LEX nr 42834); zob. też R. Stefański *Termin do cofnięcia wniosku o ściganie*, [w:] Prokuratura i Prawo 2001/6, s. 160.

²¹ Postanowienie Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu z dnia 4 sierpnia 2006 r., (II AKz 393/06, LEX nr 190487).

²² Postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 1 lipca 2004 r., (III KK 34/04, LEX nr 119770).

²³ J. Skorupka [w:] J. Skoropuka (red.) *Kodeks postępowania karnego*, s. 59.

²⁴ P. Hofmański (red.) *Kodeks postępowania karnego. Tom I*, s. 146.

²⁵ Grajewski, S. Steinborn [w:] L. Paprzycki (red.) *Kodeks postępowania karnego. Tom I. Komentarz do art. 1-424*, Warszawa 2013, komentarz do art. 12, teza nr 15.

²⁶ Tamże, Komentarz do art. 12, teza nr 9.

mowa wcześniej, w razie ujawnienia się dopiero w toku postępowania sądowego okoliczności przemawiających za wnioskowym trybem ścigania przestępstwa jego dalsze kontynuowanie wymaga bezwzględnie uzyskania wniosku pokrzywdzonego, którego odmowa nie może być przedmiotem jakiegokolwiek oceny, to jest niezrozumiałe, dlaczego w razie zmiany okoliczności faktycznych dotyczących wzajemnych relacji między pokrzywdzonym a sprawcą czynu, cofnięcie wniosku obwarowane jest uzyskaniem zgody organu i oceną takiego wniosku. Szczególnie jeśli weźmie się pod uwagę, krótko obowiązujący (od 1 lipca 2015 r. do 15 kwietnia 2016 r.), ale jednak, przepis art. 59a k.k. i art. 23b k.p.k., które statuowały tzw. umorzenie konsensualne, na mocy którego pokrzywdzony mógł do czasu rozpoczęcia przewodu sądowego w pierwszej instancji złożyć wniosek o umorzenie postępowania w sprawie o występki zagrożony karą nieprzekraczającą 3 lat pozbawianie wolności albo 5 lat w przypadku przestępstw przeciwko mieniu oraz średniego uszczerbku na zdrowiu. W przedmiocie wniosku orzekł prokurator lub sąd, po złożeniu aktu oskarżenia, jednak możliwość jego nieuwzględnienia była w samej rzeczy mocno ograniczona (art. 59a § 3 k.k.), ponieważ główny nacisk położony został na porozumienie między pokrzywdzonym a oskarżonym bez udziału w nim organów procesowych. Skoro zatem na gruncie tej zasadniczo akceptowanej konstrukcji nieuwzględnienie wniosku przez organ było mocno ograniczone, nie znajduję argumentów, które przemawiałyby przeciw analogicznej regulacji odnośnie wniosku o ściganie czynu zabronionego z art. 12 k.p.k.

IV. Wnioski

Złożenie zatem wniosku o ściganie przestępstwa jest czynnością bardzo odformalizowaną i zostało maksymalnie uproszczone. Możliwość złożenia wniosku w toku postępowania, nawet na jego późnym etapie, w razie zmiany okoliczności wymagających jego złożenie jest niewątpliwie wyrazem wzmocnienia zasady legalizmu, a zarazem także ekonomii procesowej, ponieważ pozwala uniknąć konieczności umorzenia postępowania oraz jego prowadzenia od nowa. W przypadku jednak prowadzenia postępowania od początku na podstawie przepisu wymagającego bezwzględnie złożenie wniosku, możliwość złożenia wniosku na etapie postępowania odwoławczego, podczas gdy apelacja oskarżonego zarzucała właśnie jego brak, budzi wątpliwości z punktu widzenia gwarancji praw oskarżonego. Bardziej zasadne w takich wypadkach byłoby umorzenie postępowania, szczególnie gdy na etapie postępowania przed sądem I instancji pokrzywdzony wykazuje się bierną postawą. W zakresie zaś dotyczącym

uprawnienia do wycofania wniosku postulować należy zwiększenie znaczenia oświadczenia pokrzywdzonego o wycofaniu wniosku na wzór cofnięcia aktu oskarżenia z art. 14 § 2 k.p.k. W szczególności w przypadkach gdy sprawcą czynu jest osoba najbliższa ochrona interesu rodzinnego uzasadnia przyjęcie, że w przypadku naprawienia szkody i pogodzenia się stron dopuszczalne byłoby cofnięcie wniosku bez potrzeby uzyskiwania na tą czynność zgody organu procesowego.

Bibliografia

- Grzegorzczak T. *Kodeks postępowania karnego. Tom I. Artykuły 1-467*, Warszawa 2014,
 Hofmański P. (red.) *Kodeks postępowania karnego. Tom I. Komentarz do artykułów 1-296*, Warszawa 2011,
 Hofmański P., S. Waltoś *Proces karny. Zarys sytemu*, Warszawa 2016,
 Kluza J. *Imperatywny wniosek prokuratora o przekazanie sprawy w celu uzupełnienia materiału dowodowego*, [w:] *Internetowy Przegląd Prawniczy TBSP UJ* /2017/5,
 Paprzycki L. (red.) *Kodeks postępowania karnego. Tom I. Komentarz do art. 1-424*, Warszawa 2013, komentarz do art. 12, teza nr 15,
 Skorupka J. (red.) *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, Warszawa 2015,
 Skorupka J. (red.) *Proces karny*, Warszawa 2017,
 Stefański R. *Termin do cofnięcia wniosku o ściganie*, [w:] „Prokuratura i Prawo” nr 2001/6,
 Sych W. *Wpływ pokrzywdzonego na tok postępowania przygotowawczego w polskim procesie karnym*, Zakamycze 2006.

Streszczenie

Artykuł przedstawia analizę postępowania karnego dotyczącego przestępstwa ściganego na wniosek uprawnionego podmiotu. O tym w jakim trybie ścigane jest dany czyn decyduje odpowiedni przepis kodeksu karnego, w większości przypadków, w których wymagany jest wniosek, stanowiąc, że upoważnionym do jego złożenia jest pokrzywdzony. Procedura złożenia wniosku oraz dalszego postępowania jest w dużym stopniu w polskim procesie odformalizowana. Możliwe są jednak w tym zakresie pewne mankamenty, które przedstawia niniejszy artykuł.

SŁOWA KLUCZOWE: wniosek o ściganie przestępstwa, zasada skargowości, zasada legalizmu, tryby ścigania przestępstwa

Summary

The article presents an analysis of criminal proceedings regarding a crime prosecuted at the request of an authorized entity. The requirement of the application to prosecute some kinds of crime is defined by proper provision of the penal code, which most cases predict this powers to the victim. The procedure for submitting the application and

further proceedings is largely deformed in the Polish process. However, there are some drawbacks in this area that this article presents. However, there might be some drawbacks in this area, which is presented in this article.

Autor

Jan Kluza - magister prawa, absolwent Wydziału Prawa i Administracji UJ, Doktorant w Katedrze Postępowania Karnego UJ i aplikant sędziowski w Krajowej Szkole Sądownictwa i Prokuratury w Krakowie. Stypendysta Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego w roku akademickim 2016/2017 oraz Funduszu im. Pawła Zaleskiego dla najlepszych studentów prawa. Główne zainteresowania naukowe to prawo karne materialne oraz postępowanie karne.